

BIJLAGE 1 – BASISBEKWAAMHEDEN EDUCATIEVE BACHELOR IN HET KLEUTERONDERWIJS**I. Inleiding**

Met onderstaande basisbekwaamheden voor startende leraren wordt beoogd Vlaamse basisscholen de garantie te bieden dat elke startende leraar die het diploma “educatieve bachelor in het kleuteronderwijs” behaalt, over de drie fundamentele bouwstenen voor goed leraarschap beschikt die in de loop van de lerarenopleiding kleuteronderwijs dienen te worden verworven. Deze “basisbekwaamheden”, die samen gelezen dienen te worden met hun bijhorende specificaties, vloeien voort uit wetenschappelijk onderzoek¹ en intensief overleg tussen de lerarenopleidingen, onderwijsverstrekkers en de Vlaamse Regering. Van de hieronder vermelde basisbekwaamheden is, conform de resultaten van het betrokken onderzoek, duidelijk vastgesteld dat zij het effectief leren van kleuters optimaal kunnen ondersteunen en de basis van het vakmanschap van de leraar kleuteronderwijs vormen. Het betreft minimale, gedeelde kennis en vaardigheden die noodzakelijk zijn om leraren startbekwaam te maken voor hun schoolopdracht als leerkracht kleuteronderwijs.

De basisbekwaamheden beogen niet het volledige beroepsprofiel van de leraar kleuteronderwijs te omschrijven, noch het curriculum van de lerarenopleidingen kleuteronderwijs vast te leggen. Onderstaande basisbekwaamheden vormen de minimale essentiële basis. Het spreekt voor zich dat een lerarenopleiding méér omvat dan enkel de basisbekwaamheden. Daaruit volgt logischerwijze dat in het kader van de toekomstige kwaliteitscontrole van de betrokken opleidingen niet enkel gekeken zal worden naar deze basisbekwaamheden en de bijhorende specificaties, maar naar het geheel van de opleiding. Lerarenopleidingen dienen daarbij natuurlijk wel aan te tonen dat onderstaande kennis en vaardigheden minstens aangeleerd worden in de opleiding educatieve bachelor kleuteronderwijs en dat uitstromende studenten deze basisbekwaamheden ook bezitten.

II. Transversale basisbekwaamheden

De basisbekwaamheden van de leraar kleuteronderwijs zijn geordend in drie samenhangende bouwstenen: vakinhoud, didactiek en pedagogiek (zie ook onderdelen III, IV en V van deze bijlage). In de onderwijspraktijk staan deze domeinen echter niet los van elkaar. De startende leraar kleuteronderwijs kan de hieronder opgelijste vakinhoudelijke, didactische en pedagogische kennis en vaardigheden dan ook **geïntegreerd toepassen** in authentieke onderwijscontexten en dit over een langere periode **(I1)**.

Een aantal cruciale aspecten van de drie bouwstenen zijn bovendien sterk verweven met elkaar en daardoor moeilijker te klasseren in één van de drie bouwstenen. Daarom worden ze hier opgenomen als een set **transversale basisbekwaamheden**, die evenwel onderliggend steeds terug te leiden zijn naar twee of meer van de bouwstenen. Zij hebben steeds het realiseren van het curriculum en het maximaliseren van het leer- en ontwikkelprocessen tot doel.

¹ NVAO, “Kwaliteitsimpuls lerarenopleidingen”, 1 december 2025, <https://www.nvao.net/nl/nieuws/2026/3/adviesrapport-lerarenopleiding> . We verwijzen naar dit rapport voor de verwijzingen naar de onderliggende wetenschappelijke bronnen.

- **T1** De leraar handelt vanuit academisch optimisme en hoge verwachtingen voor zichzelf en voor alle kleuters.
- **T2** De leraar kan individueel en samen met collega's reflecteren op het vakinhoudelijk, didactisch en pedagogisch handelen en kan feedback benutten om de onderwijspraktijk te evalueren en doelgericht bij te sturen.
- **T3** De leraar werkt als lid van het schoolteam constructief met collega's, andere onderwijsprofessionals, ouders en andere opvoedingspartners samen aan de uitvoering van het schoolbeleid in functie van de realisatie van het curriculum en van het leer- en ontwikkelproces van kleuters.
- **T4** De leraar kan data en wetenschappelijke bronnen raadplegen en analyseren met het oog op doelgericht bijsturen van de inhoud en kwaliteit van de eigen onderwijspraktijk en de professionele ontwikkeling.
- **T5** De leraar kent het Vlaamse onderwijslandschap, de wettelijke en kwaliteitskaders die daarin gelden en begrijpt wat deze betekenen voor de klas-, school- en lerarenpraktijk.

III. Vakinhoudelijke basisbekwaamheden

Basisbekwaamheden	Specificaties
V1 De leraar weet wat een kennisrijk curriculum is, en wat de rol is van een leerplan, methodieken en leermaterialen in het opzetten van een reeks van leeractiviteiten en het creëren van leeromgevingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Het belang van kennis voor het leren en de ontwikkeling van vaardigheden. • Kritisch evalueren van methodieken en leermaterialen ten behoeve van de eigen onderwijspraktijk. • Het belang van een gebalanceerd kennisrijk curriculum voor de brede ontwikkeling van kleuters, waarbij spel en ontdekking belangrijk zijn. • De kenmerken van een kennisrijk curriculum. • Misconcepties en valkuilen die bestaan rond het begrip 'kennisrijk curriculum'. • De definities van en de relatie tussen minimumdoelen, curriculum, leerplan, methodieken en leermaterialen en leeractiviteiten. • De eigenschappen van verschillende curriculummodellen, ten minste competentiegericht curricula en kennisrijke curricula, en hun voor- en nadelen.

V2 De leraar kent de minimumdoelen, de opbouw ervan, de samenhang tussen de doelen en de doorlopende lijnen naar het lager onderwijs.	<ul style="list-style-type: none"> • Wat een minimumdoel is, hoe een minimumdoel opgebouwd is en wat het belang ervan is. • Het koppelen van de minimumdoelen aan de brede ontwikkeling van kleuters. • De vertaling van de minimumdoelen in de leerplannen.
V3 De leraar heeft een grondige kennis van de inhouden beschreven in de minimumdoelen kleuteronderwijs en situeert deze binnen de doorlopende leerlijn naar het begin van het lager onderwijs.	<ul style="list-style-type: none"> • Grondige vakinhoudelijke kennis en vaardigheden in alle vakdisciplines binnen de minimumdoelen. • Veelvoorkomende misconcepties in de kleuterklas en strategieën om correcte begripsvorming te ondersteunen • Het leggen van expliciete inhoudelijke verbanden tussen kleuterinhouden en de verdere opbouw en inhoudelijke uitwerking ervan in het eerste leerjaar.
V4 De leraar kent het belang en de deelcomponenten van beginnende geletterdheid in de kleuterklas.	<ul style="list-style-type: none"> • Belang van rijke taal en (vak)inhoud voor latere lees- en schrijfvaardigheid. • Deelcomponenten <ul style="list-style-type: none"> • mondelinge taalvaardigheid • fonologisch bewustzijn • fonemisch bewustzijn • taalbeschouwing • letterkennis • klank-tekenkoppeling • schrijfwijze en schrijfwijze
V5 De leraar kent het belang van (meertalige) taalontwikkeling, hefboomen voor effectief taalonderwijs en taal- en denkstimulerende interactiestrategieën voor kleuters.	<ul style="list-style-type: none"> • Rijke betekenisvolle taalcontexten • De drie kwaliteitsdimensies van rijke taalinput: <ul style="list-style-type: none"> • interactief • linguïstisch • conceptueel
V6 De leraar kent het belang en de deelcomponenten van wiskunde in de kleuterklas.	<ul style="list-style-type: none"> • Het belang van wiskunde in het dagelijkse leven. • Tellen, getalbegrip, meten, ruimtelijk oriëntatie, vergelijken en herkennen van patronen als fundament voor wiskunde. • De kennis om spel en materialen in te zetten om deze concepten concreet te maken.
V7 De leraar kent het belang van grove en fijne motorische ontwikkeling en lichaamsbewustzijn bij kleuters	<ul style="list-style-type: none"> • Evenwicht, coördinatie, ruimtelijke oriëntatie, lichaamsbesef, bewegingsplanning en controle, basisbewegingen. • Grove en fijne motorische ontwikkeling als fundament voor de algemene ontwikkeling.

IV. Didactische basisbekwaamheden

<i>Kennis over effectief onderwijzen en onderwijs evalueren</i>	
D1 De leraar kent drie leertheorieën inclusief de empirische basis en kritieken hierop, de inzichten voor het leerproces en de vertaalslag naar de klas- en schoolpraktijk.	<ul style="list-style-type: none"> • Ten minste de volgende leertheorieën en de vertaalslag ervan naar de context van kleuteronderwijs: <ul style="list-style-type: none"> • Behaviorisme • Cognitivisme • Sociaal constructivisme
D2 De leraar kent de specifieke kenmerken van het leer- en ontwikkelproces bij kleuters.	Het belang van actieve sturing, rijke ervaringen, verbeelding, spel en interactie bij het ontwerpen van leeractiviteiten en leeromgevingen.
D3 De leraar kent de algemene didactische principes, leerstrategieën en werkvormen die effectief zijn voor het leren van kleuters.	<ul style="list-style-type: none"> • Minstens de volgende algemene didactische principes: <ul style="list-style-type: none"> • Voorkennis activeren • Leerdoel expliciteren • Verbaal en non-verbaal combineren • Modelen • Scaffolden • Actieve verwerking • Controle van begrip • Feedback geven • Zelfregulerend leren aanleren en stimuleren • Verhalen vertellen • Onderzoekend handelen • Minstens de volgende leerstrategieën: <ul style="list-style-type: none"> • Spel als kernstrategie • Herhalen en gespreid oefenen • Herhalen en actief ophalen uit geheugen • Herhalen en afwisseling in oefentypes • Het belang van automatiseren • Het belang van het benutten van taalkansen in alle lessen, gebruik makend van de hefboomen voor effectief taalonderwijs

	<ul style="list-style-type: none"> • Minstens de volgende werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Directe instructie • Thematisch werken • Coöperatief leren • Interactief voorlezen • Educare • Routines inzetten voor rijke interacties
<i>Effectief onderwijzen</i>	
D4 De leraar plant een reeks van leeractiviteiten die opbouwt naar het bereiken van specifieke doelen van het leerplan.	<ul style="list-style-type: none"> • Het ontwerpen van een reeks (thematische) leeractiviteiten met duidelijke inhoudelijke doelen, afgestemd op de beginsituatie van kleuters. • Stappen/aandachtspunten in het ontwikkelen van een effectieve reeks leeractiviteiten: <ul style="list-style-type: none"> • Kennen van de beginsituatie van kleuters • Aanpassen van de reeks leeractiviteiten op de beginsituatie van kleuters • Bepalen van inhoudelijke leerdoelen. • Logisch opbouwen van de leeractiviteiten naar de leerdoelen toe. • Evalueren tijdens en na afloop van reeks leeractiviteiten • Achterwaarts curriculumontwerp ('backwards design') • Het belang van grote ideeën • Het belang van logische opbouw en herhaling zodat kleuters kennis verdiepen en uitbreiden. • Integratie van de minimumdoelen in kennisrijke kleuterthema's binnen betekenisvolle contexten • Het belang van het verbinden van kennis aan vaardigheden binnen een reeks van leeractiviteiten. • Het belang van samenhang tussen curriculum, didactiek, pedagogiek en observatie/evaluatie.
D5 De leraar ontwerpt een doelgerichte (thematische) leeractiviteit in een reeks op basis van algemene didactische principes en leerstrategieën.	<ul style="list-style-type: none"> • Het belang van constructive alignment. • Het belang van differentiatie en de verschillende vormen daarvan (convergent en divergent).
D6 De leraar past effectieve didactische principes doelgericht en beredeneerd toe in de kleuterklas.	Zie D3.

D7 De leraar past in leeractiviteiten effectieve vakdidactische en geïntegreerde aanpakken, strategieën en werkvormen toe, afgestemd op de inhoud, de inhoudsstructuur, de epistemologie van de vakdiscipline en op de beginsituatie van kleuters.	
D8 De leraar stimuleert de ontwikkeling van executieve functies en zelfregulerende vaardigheden bij kleuters.	
<i>Effect van onderwijs evalueren</i>	
D9 De leraar gebruikt en ontwikkelt observatie- en evaluatiemethodieken doelgericht en kwaliteitsvol om zicht te krijgen op het leer- en ontwikkelproces van kleuters en om de didactische aanpak bij te sturen.	<ul style="list-style-type: none"> • Doelgerichte en herhaalde observatie en evaluatie en bijhorende rapportering • Het afnemen van een gestandaardiseerde test. • Effectieve interventies, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> • Remediëren na afloop van de leeractiviteit • Pre-teachen bij een volgende leeractiviteit • Verrijking in hoeken
D10 De leraar geeft gerichte feedback en zet effectieve interventies voor, tijdens en na de leeractiviteit doelgericht in met het oog op het bijsturen en versterken van het leer- en ontwikkelproces van kleuters.	<ul style="list-style-type: none"> • Effectieve verwerking en monitoring van het leerproces tijdens de leeractiviteit • Effectieve feedback aangepast aan de beginsituatie van de kleuters tijdens en na de leeractiviteit, waaronder feedback op inhoud, proces, zelfregulatie

V. Pedagogische basisbekwaamheden

<i>Kennis over pedagogiek (opvoeden, ontwikkeling en vorming)</i>	
P1 De leraar kent pedagogische theorieën, wijsgerige-historische kaders en opvattingen over opvoeding en onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Motivatietheorieën • Hechting • Kennis over verschillende opvoedstijlen • De ontwikkeling van verschillende onderwijsconcepten: <ul style="list-style-type: none"> • Conventioneel onderwijs • Methodeonderwijs • Opvattingen over het doel van onderwijs.

P2 De leraar weet wat een goede relatie met kleuters inhoudt en dat deze relatie ontwikkelbaar en asymmetrisch is.	<ul style="list-style-type: none"> De kenmerken van de theorie van interpersoonlijke relatie.
P3 De leraar kent het ontwikkelingsverloop en alle ontwikkelingsgebieden van kinderen van 0 tot 10 jaar.	<ul style="list-style-type: none"> Kinderen vertonen een non-lineair ontwikkelingsverloop met plotse faseovergangen (sprongen) en regressie Het tempo waarin deze ontwikkeling plaatsvindt kan verschillen vertonen tussen kinderen. Kennis van leer- en ontwikkelingsproblemen
P4 De leraar kent de rol van een constructieve samenwerking met ouders en andere opvoedingspartners.	<ul style="list-style-type: none"> Het belang van: <ul style="list-style-type: none"> Formele en informele oudercommunicatie, positieve dialoog over leren en ontwikkeling Wederzijds vertrouwen Deontologie, ethiek en discretie in omgang met ouders Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie, partnerschap in functie van leren en welbevinden Drempels voor ouderbetrokkenheid
<i>Pedagogisch handelen</i>	
P5 De leraar creëert een positief, veilig en stimulerend klasklimaat.	<ul style="list-style-type: none"> Met aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> Kleuter-kleuter relaties, waaronder preventie van en interventie bij pesten. Asymmetrische leerkracht-kleuter relatie Groepsdynamische processen Relaties opbouwen in diverse context: diversiteitsresponsief lesgeven Gevoel van verbondenheid Educare
P6 De leraar creëert een inclusieve leeromgeving waar iedereen tot leren komt.	<ul style="list-style-type: none"> De leraar houdt daarbij rekening met: <ul style="list-style-type: none"> Een inclusieve benadering van diversiteit De ontwikkeling van leerlingen die opgroeien in schaarste en kwetsbare contexten. Het continuüm van zorg Gelijke onderwijskansen Handelingsgericht werken De invloed van het eigen referentiekader op interacties met kleuters met verschillende achtergronden.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijke verschillen tussen de thuis- en schoolcultuur.
<i>Klasmanagement</i>	
P7 De leraar weet wat klasmanagement omvat, kent het belang ervan voor het leren en herkent verschillende processen die bijdragen aan een adequaat klasmanagement.	<ul style="list-style-type: none"> • Het belang van een effectief samenspel tussen: <ul style="list-style-type: none"> • Proactief klasmanagement • Reactief klasmanagement • Het klas- en schoolniveau • Het belang van het begrijpen van bepaald gedrag om adequaat en doelgericht te handelen.
P8 De leraar hanteert duidelijke regels en routines en richt de klas en de leertijd doelgericht en efficiënt in.	<ul style="list-style-type: none"> • Het belang van het expliciet aanleren en consequent toepassen van duidelijke regels en routines in de klas en in de bredere schoolcontext. • De invloed van routines op o.a. taakgerichtheid en de cognitieve belasting van kleuters. • Strategieën om gedragsroutines te integreren. • De rol van duidelijke regels en routines in het maximaliseren van leertijd. • Het belang van klasschikking en het inrichten van de hoeken op de betrokkenheid en het leren van kleuters. • De afstemming van de klasschikking op de instructie- en werkvorm.
P9 De leraar reageert adequaat en proportioneel op gedrag van kleuters.	<ul style="list-style-type: none"> • Adequate en proportionele reactie: <ul style="list-style-type: none"> • Het belang van het bekrachtigen van gewenst gedrag. • Strategieën om proportioneel te reageren. • Vormen van gedragscontrole: <ul style="list-style-type: none"> • Externe gedragscontrole • Interne gedragscontrole • Interpersoonlijke benadering • Het belang van een schoolbrede aanpak en de consequente toepassing ervan.